

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4. Vtrum Christus possit dici filius adoptiuus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

est gradus immate-
rialitatis, & hic pro-
prius rationalibus est
q̄ sola sunt immate-
ria. Perius per imita-
tionem etiam unita-
tis ad Deum, & hic est
proprius gratiam cha-
ritatis habentibus. Se-
cunda autem proposi-
tio antecedens, & ex
premissis, gloriata
quo ad terminos, est
Et quo ad ultimam
partem dupliciter pro-
batur. Primo, quia as-
similatio secundum hu-
iulmodi unitatem, fit
per gratiam charita-
tis, ut patet ex aucto-
ritate domini, Ioa. 17.
Secundo, quia talis as-
similatio perficit rō-
nem adoptionis, sicut
rationale perficit rō-
nem hominis. Proba-
tur, quia hic similibus
filio Dei debent hā-
reditas eterna.

¶ Consequētia, he-
ro quo ad ly soli, eni-
dens ex se est, quia ta-
lis similitudo in sola
rationali natura inue-
niri potest. Quō ad ly
uero, sed non omni-
probat, quia nō om-
nium rationalium est
charitas per Spiritum
sanctum.

Ad PRIMVM ergo dicendum, quod Deus dicitur
pater creaturæ irrationalis, non proprie per adoptionem,
sed per creationem, secundum primam partici-
pationem similitudinis.

Ad SECUNDVM Dicendum, quod angeli dicun-
tur filii Dei filiatione adoptionis, non quia ipsis pri-
mo conueniat, sed quia ipsi primo adoptionem filio-
rum receperunt.

Ad TERTIVM Dicendum, quod adoptio non
est proprius consequens naturam, sed consequens
gratiam, cuius natura rationalis est capax. Et ideo nō
oportet quod omni rationali creaturæ conueniat,
sed quod omnis rationalis creatura sit capax ad-
optionis.

¶ Super quest. nige-
simacertis articuli
quartum.

Inf. q. 32. ar.
3. q. 43. ar. 1.
co. & 3. dist.
10. q. 2. art. 2.
1. & 8. con-
tra 64. & ue-
ri. q. 29. art.
1. ad 1.
1. 1. 2. de Tri-
a. me.

T Itulus clarus
est.
¶ In corpore
articuli unica est con-
clusio, Christus nul-
lo modo potest dici
filius Dei adop-
tiuus.

nis, est quædam similitudo filiatō-
nis naturalis. Filius autem Dei na-
turaliter procedit a Patre, ut tier-
bum intellectuale, unum cum ip-
so patre existens. Huic ergo uer-
bo tripliciter potest aliquid assimi-
lari. Vno quidem modo, secun-
dum rationem formæ, non autē
secundum intellectualitatem ip-
sius sicut forma domus exterius
constituit, assimilatur uerbo men-
tali artificis secundum speciem
formæ, non autem secundum in-
telligibilitatem, quia forma dom-
us in materia non est intelligibilis,
sicut erat in mēte artificis. Et hoc
modo uerbo eterno assimilatur
quælibet creatura, cum sit facta
per uerbum. Secundo modo, assi-
milatur creaturæ uerbo, non so-
lum quantum ad rationem formæ,
sed etiam quantum ad intel-
lectualitatem ipsius, sicut etiam
scientia, quæ fit in mente discipu-
li, assimilatur uerbo quod est in
mēte magistri. Et hoc modo crea-
tura rationalis, etiam secundum
suam naturam assimilatur uerbo
Dei. Tertio modo assimilatur crea-
tura uerbo Dei eterno, secundum
unitatem quam habet ad Patrem,
quod quidem fit per gratiam &
charitatem: unde dominus orat,
Ioannis decimo septimo. Sint u-
num in nobis, sicut, & nos unum sumus.

Et talis assimilatio perficit rationem adoptionis,
quia sic assimilatus, debetur hereditas eterna. Vnde
manifestum est, quod adoptari cōuenit soli crea-
turæ rationali, non tamen omni, sed solum habenti
charitatem, quæ est diffusa in cordibus nostris, per
Spiritum sanctum, ut dicitur Romanorum quinto.
Et ideo Ro. 8. Spiritus sanctus dicitur, spiritus adop-
tionis filiorum.

ARTICVLVS IIII.
Vtrum Christus, secundum quod homo,
sit filius Dei adoptiuus.

AD QVARTVM sic procedit-
ur. Videtur, quod Christi,
in quod homo, sit filius
Dei adoptiuus. Dicit n. Hilar. * de

F Christo, loquens, Potestatis digni-
tas non amittitur, dum carnis hu-
manitas adoptatur, ergo Christi,
secundum quod homo, est filius
adoptiuus.

¶ 2. Præterea. August. * dicit in li-
br. de Prædestina. Sanct. quod ead-
em gratia ille homo est Chri-
stus, quæ gratia ab initio fidei qui-
cumque homo est christianus:
sed alii homines sunt christiani
per gratiam adoptionis, ergo &
ille homo est Christus per ado-
ptionem, & ita uidetur esse filius
adoptiuus.

¶ 3. Præterea. Christus, secundum
quod hō, est seruus: sed dignius
est esse filium adoptiuum, quam
seruum, ergo multo magis Chri-
stus, secundum quod homo, est
filius adoptiuus.

SED CONTRA est, quod
Ambros. * dicit in libro de Incar-
nat. Adoptiuum filium, non dici
mus filium esse natura, sed cum
dicimus natura esse filium, qui ue-
rus est filius. Christus autem est
uerus & naturalis Dei filius, secu-
dum illud I. Ioan. ult. Ut simus in
uero filio eius Iesu Christo, ergo
Christus secundum quod homo,
non est filius adoptiuus.

RESPON. Dicendum, quod
filiatio proprie conuenit hyposta-
si, uel personæ, non autem natu-
ræ: unde & in prima parte dictū
est, * quod filiatio est proprietas
personalis. In Christo autem nō
est alia persona uel hypostasis,
quam increata, cui conuenit esse
filium per naturam. Dicitur est
autem supra, * quod filiatio adop-
tionis est participata similitudo
filiationis naturalis. Non autem
recipitur, aliquid dici participati-
ue, quod per se dicitur. Et ideo
Christus qui est filius Dei natura-
lis, nullo modo potest dici filius
adoptiuus. Secundum autem il-
los, qui ponunt in Christo duas
personas, uel duas hypostasēs, seu
duo supposita, nihil rōnabiliter
prohiberet Christum hominem
dici filium adoptiuum.

AD PRIMVM ergo dicendum,
quod sicut filiatio non proprie
conuenit naturæ, ita nec adoptio.
Et ideo cum dicitur, q̄ carnis hu-
manitas adoptatur, impropria est
locutio. Et accipitur ibi adoptatio
pro unione humanæ naturæ ad
personam filii.

AD SECUNDVM Dicendum, q̄
similitudo illa Aug. est intelligen-
da, quātū ad principium: quia sci-
licet sicut sine meritis quilibet ho-
mo habet, ut sit christianus, ita
ille homo sine meritis habuit, ut
esset Christus, Est tamen differē-

Probatur hæc con-
clusio dupliciter. Pri-
mo: Christus est na-
turalis filius Dei, er-
go non potest dici
filius Dei adoptiuus.
Antecedens proba-
tur: quia filiatio con-
uenit non naturæ,
sed personæ: ut patet
ex antecedētis: perso-
na autem Christi u-
nica & increata est.
Consequētia proba-
tur presupposita
ratione terminorū,
scilicet quod filiatio
adoptiua est qua-
dam participatio fi-
liationis naturalis,
quod ex cōtū patet.
Probatur ergo: quia
quod dicitur per se,
non dicitur partici-
patiuē.

¶ Aduerte hic, quod
Auctor summarie
scribens, plus probat
quā exprimat. Hinc
enim conclusionē &
rationē non potest
nisi dupliciter obita-
ri, uel recedendo a
sententia fidei, ponē-
do in Christo plures
personas uel hypoa-
stases: & hoc Auctor
tangit in his, quæ
subiungit, uel ponē-
do, quod filiatio pot-
est denominare Chri-
stum ratione solius
naturæ, sicut passio,
crucifixio, natiuitas,
& huiusmodi: secun-
dum hoc enim pos-
set Christus ratione
naturæ humanæ as-
sumpta, in gratia &
gloria beatitudinis
participare dici filius
adoptiuus: sicut dici-
tur beatus beatitudi-
ne participata, ratio-
ne naturæ assump-
tæ.

Et hoc Auctor ex-
cludit in principio
corporis, per hoc,
quod filiatio non na-
tura, sed personæ cō-
uenit: & propterea
non potest Christo
cōuenire filiatio ado-
ptiua ratione naturæ
humanæ. Exclūo au-
tem, quod non con-
uenit Christo adopti-
ua filiatio ratione na-
turæ humanæ (cum
sit filius Dei per se
seu naturalis): conse-
quens est, quod non
possit dici Dei filius
participatiue.

Id enim quod per
se dicitur, non partici-
patiuē dicitur: &
hoc solo modo pos-
set participatiue di-
ci, si ratione naturæ
assumptæ filiatio a-
doptiua ei conueni-
ret, q̄ excludam est.

¶ Nota

¶ Nota hic pro clariori intellectu ex responsione ad secundum, quod sicut in humanis, is qui est filius naturalis, &c. non adoptatur in filium, sed hereditas sibi debetur, quia filius, ita Christus ut homo habet quidem omnia bona patrie & uiae, quae debentur filiis adoptiuis: sed non ex uis uis iure adoptio-

nis, sed ex hoc quod est filius Dei naturalis, habet in natura assumpta hereditatem Dei, ita quod non fuit opus Christo ad hoc, ut natura sua humana haberet dona patrie & uiae, ut adoptaretur a Deo, quoniam ex hoc ipso quod erat Dei naturalis filius, debebatur sibi, ut natura assumpta haberet illam, testante hoc Ioanne: Vidimus inquit, gloriam eius, scilicet uerbi incarnati, gloriam quasi unigeniti a Patre, plenum gratiae & ueritatis.

AD TERTIUM dicendum, quod esse creaturam & etiam seruitus uel subiectio ad Deum, non solum respicit personam, sed etiam naturam, quod non potest dici de filiatione. Et ideo non est simili ratio.

QVAESTIO XXIII.

De praedestinatione Christi, in quatuor articulis diuisa.

DEINDE considerandum est de praedestinatione Christi.

ET CIRCA hoc quaruntur quatuor.

¶ Primo, Vtrum Christus sit praedestinatus.

¶ Secundo, Vtrum sit praedestinatus, secundum quod homo.

quod opposita conclusio consonat errori plures hypostasas.

¶ Super quaestione vigesima quarta articulum primum

Tulius, ut iacet, sine additione aliqua sumendus est.

¶ In corpore una est conclusio; Christus est praedestinatus. Probat, Praedestinatio proprie est diuina ab aeterno praedictio eorum, quae per gratiam sunt fienda in tempore: sed Deum esse hominem, & conuerso, est quoddam factum in tempore per gratiam unionis, & praedictum a Deo ab aeterno; alioquin aliquid noui diuina menti accideret, ergo unio illa est praedestinata, ergo Christus est praedestinatus.

¶ Aduerte sensum littere intentum ab Auctore; & ut discernas doctrinam Auctoris ab aliorum sententiis, recollito quod praedestinationis nomen in sacris litteris dupliciter uenit in usum, uel simpliciter, hoc est sine additione aliqua: ut cum dicimus, Sanctus Petrus fuit praedestinatus. Vel cum determinatione aliqua: ut cum dicimus, quod Magdalena fuit praedestinata ad laudandum Christi pedes lachrymis, & latro ad confitendum regnum Christi pendens in cruce, & similia. Et quoniam communi usu praedestinatio absolute respicit aeternam felicitatem ut terminum (est enim ratio ordinis electorum in uitam aeternam, ut in prima parte habitum est) ideo Durandus in tertio sentent. distin. 7. dicit, quod praedestinatio absolute est respectu beatitudinis, distinguens praedestinationem Christi, quae praedestinatus est filius Dei, a praedestinatione absolute, & dicens eam esse praedestinationem ad hoc scilicet esse filium Dei. Scotus quoque ibidem praedestinationem Christi ponit in ordine ad beatitudinem, quasi gratia unionis fuerit medium in Christo ad gratiam summam beatitudinis animae suae. Diuus autem Auctor intuens gratiam unionis esse excellentius quid gratia summam

beatitudinis creatae, quanto maius est esse Deum quam filium Deo, & gratiam summam beatitudinis consequi ad gratiam unionis (non ut finis sequitur ad medium, sed ut proprietates ad substantiam, ut calor ad ignem) posuit praedestinationem absolute communiter quidem respicere gratiam uiae aeternae ut terminum, singulariter autem in

¶ Tertiò, Vtrum eius praedestinatio sit exemplar nostrae praedestinationis.

¶ Quarto, Vtrum sit causa praedestinationis nostrae.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Christo conueniat praedestinationem esse.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod Christo non conueniat praedestinatum esse. Terminus enim praedestinationis uidetur esse adoptio filiorum, secundum illud Ephefi. primo. Praedestinavit nos in adoptionem filiorum: sed Christo non conuenit esse filium adoptiuum, ut dictum est. * ergo Christo non conuenit praedestinatum esse.

¶ 2. Praet. In Christo duo est considerare, scilicet naturam humanam & personam: sed non potest dici, quod Christus sit praedestinatus ratione humanae naturae, quia haec est falsa, humana natura est filius Dei: similiter etiam neque ratione personae, quia illa persona non habet ex gratia quod sit filius Dei, sed ex natura: praedestinatio autem est eorum, quae sunt ex gratia.

¶ Etiam gratia aeternae uiae, quam gratia unionis conuenit in ratione per se primo termini summi & ultimi, quantum est ex propriis generationibus (quod ideo apposerim, quia si beatitudo alicuius non propria generatione fieret, sed consequentiu haberetur, non haberet rationem per se primo termini, sed consequentis ad terminum: ut in Christo dictum est contingisse) quia inquam hoc in se claudit, ideo Auctor in littera & praedestinationem proprie acceptam dicit respicere gratiam, & hoc haberi ex antedictis in prima parte. Verissimum siquidem est hoc, non solum ut sonat, sed ut inducit ad excellentius genus gratiae, & termini gratituti.

¶ Si enim gratia consummata sufficit ad terminum praedestinationis simpliciter (ut dictum est) multo magis gratia unionis quae parit gratiam consummatam ut proprietatem, sufficiens est ut terminet praedestinationem etiam absolute. Et propterea littera dicit, quod ratione gratiae unionis Christus dicitur esse praedestinatus, non ad hoc uel illud, sed praedestinatus.

¶ In responsionibus ad secundum & tertium, attende primo, quod secundum rem nulla est inter catholicos quaestio de praedestinatione Christi ad filiationem Dei per gratiam unionis naturae humanae ad filium Dei: sed quaestio est de uerificatione sermonis Pauli Apostoli proprie uel improprie, in hoc, uel illo sensu.

¶ Auctor supponens locutionem Apostoli esse propriam, & intelligi non de aliquo conueniente ad filium Dei (puta manifestatione) difficilem suscepit prouinciam uerificandi illam de persona Christi.

¶ Ultra expositionem namque illam referentem praedestinationem ad naturam, & alteram Ambrosii referentem ad manifestationem Christi, referri quoque potest praedestinatio Christi ad filium Dei in uirtute actuali, ita quod filius Dei ex semine Dauid secundum carnem praedestinatus est filius Dei in uirtute actuali operationis sanctificationis & reparationis mundi, ita quod totum conuenit, scilicet filius Dei in uirtute actuali, est terminus praedestinationis.

¶ Et licet haec expositio satis consonet litterae Apostoli subiungentis

Et quia gratia aeternae felicitatis communis est omnibus electis in Dei filios adoptiuos, penes illam de finito fuit praedestinatio filiorum adoptionis, de qua in prima parte tractatum est. Quia uero gratia unionis propria est naturali Dei filio, & longe eminentior prima, ideo penes illam concluditur praedestinatio Christi, consonat namque rationi, ut excellentior gratia, termini simpliciter rationem habens, magis terminet praedestinationem simpliciter, si minor illam terminat.

¶ Quia autem gratia beatitudinis patrie, includit in se rationem gratiae & rationem gratiae per se primo summi & ultimi termini, ut spe

1. di. in 40. q. 2. cor. ii. & ad 5. et 3. di. 7. q. 3. art. 2. q. 2. et q. 3. dist. 2. q. 3. et 4. cont. ca. 9. ad 2. et Ro. 1. lib. 3. q. praec. ar. 4.